

Leven voor salmoniden

Portret van een gedreven visstandbeheerder

Tekst: Franklin Moquette

Fotografie: Sportvisserij Nederland
en Thijs Belgers

Mensen zijn steeds moeilijker te porren om in hun vrije tijd en zonder financiële tegenprestatie werkzaamheden te verrichten voor hun vereniging. Daar ontkomt ook de hengelsportvereniging niet aan. Toch zijn er nog steeds mensen die zich enthousiast en belangeloos inzetten voor hun passie. Visstandbeheerder Thijs Belgers, die voor de Limburgse VBC Roerdal werkt, is daarvan een mooi voorbeeld.

Belgers is geen rasbestuurder of vergadertijger, maar een man van de praktijk. "Praktisch bezig zijn met visstandbeheer en water is mijn belangrijkste drijfveer." Hij is opgegroeid aan de Maas en ook de visserij zit Thijs in de genen. Hij komt uit een familie die aan en van het water leefde. Zijn grootvader was stuwmeester bij Linne en trots laat hij een oude foto zien van zijn overgrootvader – beroepsvisser aan de Waal – met een fraaie zalm in zijn knuisten. Zelf is hij ook een echt buiten- en natuurmens: het

lieft is hij buiten in zijn boomgaard of op pad langs de Roer. Sinds hij aan die rivier woont, is hij ook met vliegvissen begonnen en zijn de andere manieren van vissen wat naar de achtergrond verschoven – al heeft ook de barbeel tegenwoordig zijn belangstelling.

Zalmproject

Door zijn werk voor de VBC Roerdal kwam Belgers op een hengelsportbeurs in contact met de 'Arbeitsgemeinschaft

De waterkrachtcentrale in de Roer bij Roermond is een belangrijk werkterein voor Thijs Belgers.

Thijs haalt de vangkooi in de vispassage op.

Rur Lachs und Meerforelle'. Dit is een club van hengelsportvrijwilligers die net als hijzelf door het zalmvirus zijn aangestoken en zelfs een eigen kwekerijtje runnen waar zalmpjes worden opgekweekt. Deze contacten hebben geleid tot een nauwe samenwerking en zo is Belgers ook betrokken geraakt bij het veldwerk, dat onder meer de uitzet en monitoring van kleine zalmpjes omvat. Tevens kwam hij hierdoor in aanraking met de problemen die spelen bij de herintroductie van de zalm – met als grootste pijnpunt de migratieproblematiek als gevolg van de aanleg van stuwen en waterkrachtcentrales. Door zijn medewerking aan monitoringsprogramma's om de schade te inventariseren die waterkrachtcentrales toebrengen aan vissen zoals paling en zalm, werd hij met de andere kant van 'groene stroom' geconfronteerd. Vooral het beeld van in stukken gehakte palingen is hem bijgebleven en heeft van hem een onvermoeibaar strijder tegen waterkrachtcentrales gemaakt.

Vechten tegen waterkracht

Die strijd kwam dicht bij huis toen in 2001 de oude ECI-centrale in de Roer bij Roermond werd gerenoveerd en opnieuw in werking werd gesteld – zonder dat er een visgeleidingssysteem was aangelegd. Bij de feestelijke opening van deze kleine waterkrachtcentrale verstoorden de kritische opmerkingen van Belgers het 'feestje' danig. Daarop zegde het

energiemaatschappijtje, waarin Nuon ook een aanzienlijk belang heeft, bij die gelegenheid toe dat er een 'prachtig visgeleidingssysteem' zou worden aangelegd nadat er een 'nulmeting' van de vissterfte was verricht.

Die nulmeting duurde blijkbaar erg lang, want vele jaren later draaide de centrale nog steeds zonder vispassage en visgeleidingssysteem. Van het begin af aan heeft de VBC Roerdal aan de bel getrokken en druk uitgeoefend om de situatie rond de waterkrachtcentrale te verbeteren. Alle plannen werden echter als niet haalbaar terzijde geschoven. Gelukkig vond de VBC het waterschap aan haar zijde en kwam de Duitse firma Floecksmühle uiteindelijk met een systeem dat er op papier goed uitzag. Samen met Sportvisserij Nederland dienden de partijen een aanvraag voor een EU-Life subsidie in, die vervolgens werd toegewezen.

Beschadigde zalm

Eén enkele volwassen zalm die bij een afvissing onder de centrale werd gevangen, zou wel eens de aanzet tot alle veranderingen kunnen hebben gegeven. Belgers: "De vis was namelijk afschuwelijk verwond geraakt, tot op het bot, omdat hij bij herhaling had geprobeerd via de uitstroom van de turbine stroomopwaarts te komen. De foto van deze zalm heeft heel wat tongen losgemaakt en geldstromen in gang gezet." Fijntjes wijst Belgers er tevens

De foto van de ernstig gewonde zalm die alles in beweging bracht.

nog eens op dat de energiemaatschappij Nuon geen cent heeft bijgedragen aan de totstandkoming van het visgeleidingssysteem en de vispassage rond hun waterkrachtcentrale. “Nuon heeft de boel alleen maar getraineed. Hoezo groene energie?”

Bij de aanpassing van de waterkrachtcentrale werd ook een observatiestation aangelegd. Hierdoor kunnen bezoekers en onderzoekers door een groot kijkvenster de voorbij zwemmende vissen waarnemen. Een idee van Belgers waaraan financieel werd bijgedragen door de VBC Roerdal en de Hengelsportfederatie Limburg.

Monitoring

Uiteraard waren alle betrokkenen nieuwsgierig of het visgeleidingssysteem en de vispassage zouden functioneren en of er volwassen zalmen en kleine zalmpjes gebruik van gingen maken. Daarom werden al voor de opening van het systeem plannen gemaakt om de effectiviteit ervan te monitoren. Bij de lokale hengelsportorganisaties werden vijftien vrijwilligers bereid gevonden om deze taak op zich te nemen – natuurlijk was Belgers ook weer van de partij. Ter voorbereiding volgden alle deelnemers een cursus visherkenning, want vooral het herkennen van kleine vissen is niet eenvoudig.

Na een periode van proefdraaien werd in september 2008 met de monitoring begonnen. Hiervoor zijn speciale vanginrichtingen aangebracht: een vangkooi voor de optrekende vissen, een smoltval (voor stroomafwaarts trekende zalmpjes) en fuiken (zowel bij de centrale als in de Hambeek). Voor Belgers betekent deze monitoringstaak een aanvulling op zijn andere drukke activiteiten op dit vlak. Zo is hij niet alleen ingeschakeld bij de monitoring rond de ECI-centrale, maar ook bij de vispassage in de Hambeek en het vergelijkend onderzoek naar de bekkenvistrap en de hevelvispassage in de Maas bij Roermond.

Soortenrijke rivier

De stille hoop van Belgers dat er bij het monitoringsprogramma ook zeeprikken, kwabalen en meer volwassen zalmen zouden worden gevangen, werd tot op heden alleen voor de eerste soort bewaarheid. Op 3 juni jl. werden vijf zeeprikken met lengtes tussen de 65 en 85 cm waargenomen. Desalniettemin is de Roer een zeer soortenrijke rivier. Uit recent onderzoek blijkt dat er maar liefst 46 vissoorten in dit unieke grindriviertje voorkomen. Met daaronder voor Nederland zeldzame soorten als beekforel, vlagzalm, zalm en sneep alsmede exoten als bronforel, regenboogforel, zonnebaars en roofblei. Ter vergelijking: toen Belgers zich in 1977 met de Roer ging bezighouden, waren er nog maar acht vissoorten vastgesteld.

Volwassen zalmen werden tot voorkort niet aangetroffen, tijdens monitoringswerkzaamheden in april van dit jaar – tijdens de zogeheten ‘smolt-val’ – werden er wel bijna dagelijks tientallen kleine zalmpjes gesignaleerd. Dit waren smolts en vingerlingen afkomstig van uitzettingen of natuurlijke voortplanting die op weg waren naar de

Maas, en uiteindelijk de Noorzee. Visjes die in voorgaande jaren waarschijnlijk allemaal door de turbines zouden zijn gezogen en grote kans liepen om te worden vermalen. Wat dat betreft, is het nieuwe visgeleidingssysteem een hele verbetering. Vlak voor het verschijnen van dit nummer van Visionair zijn de eerste volwassen zalmen bij de ECI-centrale aangetroffen.

Toekomst

Waar de aanwas van jonge zalmen een positief beeld laat zien, voorziet Belgers in de toekomst een probleem waar het nieuwe vrijwilligers betreft die zich voor vismonitoring in willen zetten. Hij oppert om deze buiten de hengelsport te zoeken – bijvoorbeeld op het regionale Agrarisch Opleidings Centrum te Roermond waar hij wel enthousiaste jongelui trof. “Door hen bij de onderzoeken te betrekken, krijgen ze misschien interesse in het werk.” Bij dat laatste voorziet Belgers de komende jaren kansen voor interessante ontwikkelingen. “Tot nu toe zijn in de monitoring bij Roermond jaarlijks een paar terugkerende zalmen gevangen. Op de potentiële paaipplaatsen in Duitsland is echter nog geen enkele zalm in de ‘Eifelrur’ teruggekeerd. Maar als de Duitsers ook iets doen aan de migratiehindernissen op hun grondgebied, dan zie ik goede mogelijkheden voor een terugkeer van de zalm.”

Ook het op een kier zetten van de Haringvlietsluizen in 2010 schroeft zijn verwachtingen hoger op. “Nu is het voor zalmen vaak nog erg moeilijk om vanuit zee de Maas te bereiken, dat wordt hiermee gemakkelijker.”

Tenslotte wil Belgers nog duidelijk maken dat zijn inzet voor de verbetering van de leefomstandigheden van de vis niet is ingegeven door zijn eigenbelang als sportvisser. “Ik zie het meer als het weer goed maken van wat door de mensen is kapotgemaakt. Het zou natuurlijk wel leuk zijn als ik voor mijn huisdeur in de Roer weer op zalm zou kunnen vissen, maar dat is niet mijn belangrijkste drijfveer.” **V**

Visgeleidingssysteem

Het systeem dat door de firma Floecksmühle voor de waterkrachtcentrale in de Roer bij Roermond is ontworpen, is het eerste visgeleidingssysteem dat bij een waterkrachtcentrale in Nederland is geïnstalleerd. Het systeem is gebaseerd op een ‘fijnrooster’ – een vuilrooster voor de inlaat naar de turbines met een heel kleine spijlfstand – waardoor alleen visbroed in de turbines terecht kan komen. De vissen die door dit rooster worden geweerd, wordt onmiddellijk een alternatieve route (omleiding) geboden. Aangezien dit fijnrooster bijzonder snel dichtslibt met vuil, wordt het regelmatig automatisch gereinigd.

De smoltvang wordt in stelling gebracht.